

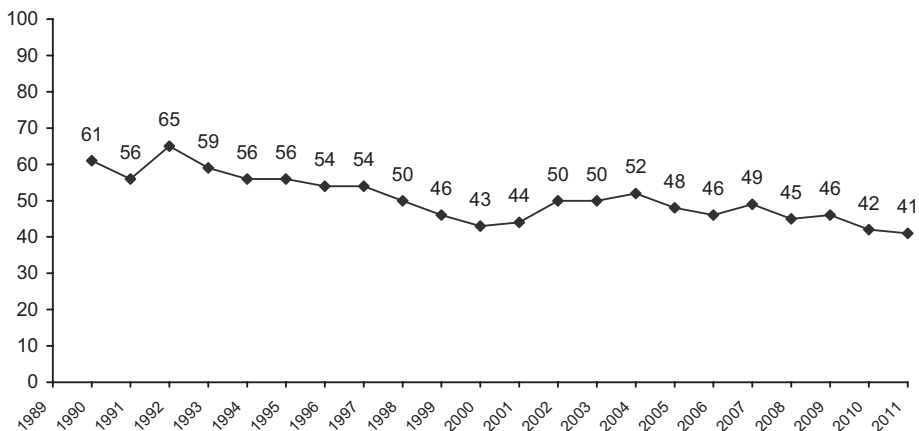
POSITIV ATTITYD TILL INVANDRING TROTS MOBILISERING AV INVANDRINGSMOTSTÅND

MARIE DEMKER

Svensk flyktingopinion fortsätter att bli allt mer generös. I 2011 års SOM-undersökning anger en lägre andel av befolkningen än någonsin, 41 procent, att det är ett bra förslag att ta emot färre flyktingar i Sverige.¹ På motsvarande sätt är det en högre andel än hittills, 31 procent, som anser det vara ett dåligt förslag att ta emot färre flyktingar.²

Attityden till flyktingmottagning har länge varit en partiskiljande fråga. Moderaterna, som alltid varit minst positiva, närmar sig dock mittenpartierna. Mittenpartierna närmar sig varandra. Å andra sidan blir de allra mest generösa sympatisörerna (MP och V) allt mer generösa och de minst generösa sympatisörerna (SD) skiljer ut sig som den grupp där flyktingmotståndet är nära nog kompakt.

Figur 1 Andel som anser det vara ett ganska bra eller mycket bra förslag att ta emot färre flyktingar i Sverige 1990-2010

Kommentar: Förslaget som svarspersonerna fick ta ställning till löd: "Ta emot färre flyktingar i Sverige" och svarsalternativen var mycket bra, ganska bra, varken bra eller dåligt förslag, ganska dåligt samt mycket dåligt förslag. Den redovisade siffran utgör andelen som svarat mycket eller ganska bra förslag. Endast personer som besvarat frågan är medtagna i procentbasen.

Det partiskiljande mönstret avseende attityden till flyktingmottagning har inte ruckats i grunden, men under de senaste åren har det skett en utjämning mellan mittenpartierna. Sverigedemokraternas sympatisörer utgör en extrempunkt med 94 procent som tycker det är ett mycket eller ganska bra förslag att ta emot färre flyktingar. Samtidigt utgör Miljöpartiets och Vänsterpartiets sympatisörer en grupp som skiljer ut sig som allt mer generösa. Ytterpolerna blir tydligare samtidigt som mittfältet blir trängre.

Tabell 1 Svenska folkets inställning till flyktingmottagning efter partisympati. Andel som angivit att det är ett bra förslag att ta emot färre flyktingar 2011 (procent)

Partisympati	2011
Vänsterpartiet	22
Miljöpartiet	21
Socialdemokraterna	38
Centerpartiet	36
Folkpartiet	35
Kristdemokraterna	36
Moderaterna	47
Sverigedemokraterna	94

Kommentar: Förslaget som svarspersonerna fick ta ställning till löd: "Ta emot färre flyktingar i Sverige" och svarsalternativen var mycket bra, ganska bra, varken bra eller dåligt förslag, ganska dåligt samt mycket dåligt förslag. Den redovisade siffran utgör andelen som svarat mycket eller ganska bra. Endast personer som besvarat frågan är medtagna i procentbasen.

Flyktingpolitiken utgör idag en profilfråga både för dem som önskar en generösare politik (Miljöpartiets och Vänsterpartiets sympatisörer) och dem som önskar ökade restriktioner (Sverigedemokraternas sympatisörer).

I vilka grupper är motståndet starkast och svagast?

Motståndet emot flyktinginvandring är inte jämnt fördelat i befolkningen. Sedan länge vet vi att utbildning och flyktingattityd har ett starkt samband, ju längre utbildning desto mer generös attityd till att ta emot flyktingar.

Som framgår av tabell 2 finns också i 2011 års SOM-undersökning de förväntade skillnaderna. Men vi kan nu notera att åldersskillnaden, som krympt år från år, nu i princip försvunnit. Pensionärer är något mer negativa till flyktingmottagning men i övrigt återfinns inga skillnader mellan åldersgrupper. Kvinnor är dock mer generösa än män och högskoleutbildade mer generösa än de med kortare utbildning. I tabell 2 återfinns således inga överraskningar, mönstret ligger fast sedan lång tid.

Tabell 2 Svenska folkets inställning till flyktigmottagning efter kön, ålder och utbildning. Andel som anger att det är ett bra förslag att ta emot färre flyktingar 2011 (procent)

	Samtliga	41
Kön	Män	46
	Kvinnor	36
Ålder	16-29 år	40
	30-49 år	40
	50-64 år	40
	65-85 år	44
Utbildning	Grundskola	54
	Gymnasium	47
	Eftergymnasial (ej högsk)	39
	Högskola/universitet	26

Kommentar: Förslaget som svarspersonerna fick ta ställning till löd: "Ta emot färre flyktingar i Sverige" och svarsalternativen var mycket bra, ganska bra, varken bra eller dåligt förslag, ganska dåligt samt mycket dåligt förslag. Den redovisade siffran är andelen som svarat mycket eller ganska bra. Endast personer som besvarat frågan är medtagna i procentbasen.

Attityder till religionsfrihet

Men frågan om fler eller färre flyktingar till Sverige är bara ett av många politiska förslag som framförts i den svenska debatten. För att komma åt mer generella attityder till invandrare och invandring behöver vi analysera attityder som handlar om värderingar och referensramar.

Vid ett flertal tillfällen med början 1993 har attityden till invandras religionsfrihet och attityden till anti-rasistiska rörelser undersökts. År 2011 ändrades dock svarsalternativen så att två var instämmande helt eller delvis medan två var avvisande helt eller delvis.³ I undersökningen 2011 ser vi en ökning av den grupp som anser sig helt stödja påståendet om religionsfrihet för invandrare i Sverige. Genom att endast jämföra det svarsalternativ som är helt instämmande kan man minimera risken för felaktiga slutsatser som baseras på den metodologiska förändringen.⁴

En förklaring till det ökade stödet för invandras religionsfrihet kan vara den debatt som pågått under de senaste åren kring olika religiösa attribut och ceremonier inom judendom och islam. I ljuset av att 63 procent av svenska folket anser att det är helt eller delvis riktigt att invandrare fritt skall kunna utöva sin religion i Sverige framstår det folkliga stödet för kraftfulla inskränkningar i religionsfriheten som svagt. Endast 13 procent anser 2011 att påståendet att invandrare fritt skall kunna utöva sin religion i Sverige är "helt felaktigt", att jämföra med att andelen som tidigare år svarade "instämmer inte alls" legat på den dubbla andelen.⁵

Tabell 3 Svenska folkets inställning till invandrades rätt att fritt utöva sin religion i Sverige 1993-2011 (procent)

	Undersökningsår						
	1993	1997	1999	2004	2007	2009	2011
Andel instämmer helt/helt riktigt	19	17	20	18	16	19	27

Kommentar: Förslaget som svarspersonerna fick ta ställning till löd: "Invandrarna i Sverige skall fritt kunna utöva sin religion här" och svarsalternativen var Instämmer helt, i stort sett, delvis samt inte alls (1993-2009) samt Helt riktigt, delvis riktigt, delvis felaktigt, helt felaktigt (2011) Den redovisade siffran utgör andelen som svarat "Instämmer helt" alternativt "Helt riktigt". Endast personer som besvarat frågan är medtagna, "vet ej"-svar är borträknade ur procentbasen.

Vid tidigare undersökningar har det visat sig att synen på invandrades religionsfrihet är starkt partiskiljande (Demker 2010). Med tanke på förändringen av svarsalternativen bör tolkningen vara försiktig, men den förändring som är tydligast är att folkpartiets sympatisörer år 2011 visar sig vara mest positiv till invandrades religionsfrihet, tätt följda av Miljöpartiets och Vänsterpartiets sympatisörer.

Tabell 4 Partisympatisörernas inställning till invandrades rätt att fritt utöva sin religion i Sverige 2011 (procent)

	Helt eller delvis riktigt
Alla	63
Vänsterpartiet	74
Miljöpartiet	78
Socialdemokraterna	60
Centerpartiet	60
Folkpartiet	84
Kristdemokraterna	56
Moderaterna	63
Sverigedemokraterna	28

Kommentar: Förslaget som svarspersonerna fick ta ställning till löd: "Invandrarna i Sverige skall fritt kunna utöva sin religion här" och svarsalternativen var Helt riktigt, delvis riktigt, delvis felaktigt, helt felaktigt. Den redovisade siffran utgör andelen som svarat "Helt riktigt" samt "Delvis riktigt". Endast personer som besvarat frågan är medtagna, "vet ej"-svar är borträknade ur procentbasen.

Religionsfriheten för invandrare har stöd av en majoritet i alla grupper av partisympatisörer utom bland Sverigedemokraternas sympatisörer. Stödet är ungefär lika starkt i alla åldersgrupper, men något starkare bland kvinnor än män. Utbildnings-

nivån har dock ett starkt samband med stödet för religionsfriheten (precis som i attityden till flyktingmottagning). Andelen som anser det vara helt eller delvis riktigt att invandrare fritt skall kunna utöva sin religion i Sverige bland högutbildade är 78 procent medan samma andel är 46 procent bland dem med enbart grundskola.

Engagemang och mobilisering

På samma sätt som i frågan om invandrades religionsfrihet har attityden och viljan att själv medverka i den anti-rasistiska rörelsen undersökts under perioden från 1993 fram till 2011. Även denna fråga har utsatts för motsvarande förändring av svarsalternativ och samma försiktighet i tolkningen måste därför iakttagas. Tabell 6 bygger på samma principer som i tabell 3, det är alltså endast andelen helt instämmande svar som redovisas.

Tabell 5 Svenska folkets inställning till att gå med i en organisation som arbetar mot rasism och främlingsfientlighet 1993-2011 (procent)

	Undersökningsår						2011
	1993	1997	1999	2004	2007	2009	
Andel instämmer helt/helt riktigt	22	24	25	25	19	20	22

Kommentar: Förslaget som svarsalternativen fick ta ställning till löd: "Jag kan tänka mig att gå med i en organisation som arbetar mot rasism och främlingsfientlighet" och svarsalternativen var Instämmer helt, i stort sett, delvis samt inte alls (1993-2009) samt Helt riktigt, delvis riktigt, delvis felaktigt, helt felaktigt (2011) Den redovisade siffran utgör andelen som svarat "Instämmer helt" alternativt "Helt riktigt". Endast personer som besvarat frågan är medtagna, "vet ej"-svar är borträknade ur procentbasen.

Attityden till att själv medverka i den anti-rasistiska rörelsen har således knappast påverkats under de närmare 20 åren som undersökningarna genomförts, andelen svenskar som bejakar ett sådant engagemang pendlar mellan 20 och 25 procent. År 2011 svarade dock 57 procent att påståendet var helt eller delvis riktigt, en majoritet av svenskarna kan alltså "tänka sig" ett sådant engagemang. För en dryg fjärdedel, 28 procent, var tanken dock helt främmande ("helt felaktigt").

Tanken på ett anti-rasistiskt engagemang ligger dock närmare de flesta svenskar än ett engagemang för att stoppa invandringen, endast fyra procent känner att det vore helt riktigt för dem. En jämförelse av viljan avseende de två typerna av engagemang finns i tabell 6.

Oavsett viljan att engagera sig i en organisation överhuvudtaget så ser vi alltså att skillnaden mellan benägenheten att engagera sig i anti-rasistisk verksamhet respektive invandringsstoppande verksamhet skiljer sig avsevärt åt.

Tabell 6 Svenska folkets inställning till att gå med i en organisation som arbetar mot rasism och främlingsfientlighet respektive en organisation som vill stoppa invandringen 2011 (procent)

	Helt riktigt	Delvis riktigt	Delvis felaktigt	Helt felaktigt	Summa procent
Jag kan tänka mig att gå med i en organisation som arbetar mot rasism och främlingsfientlighet	22	35	14	28	99
Jag kan tänka mig att gå med i en organisation som vill stoppa invandringen till Sverige	4	7	12	77	100

Kommentar: Förslaget som svarspersonerna fick ta ställning till löd: "Jag kan tänka mig att gå med i en organisation som arbetar mot rasism och främlingsfientlighet" samt "Jag kan tänka mig att gå med i en organisation som vill stoppa invandringen till Sverige" och svarsalternativen Helt riktigt, delvis riktigt, delvis felaktigt, helt felaktigt. Endast personer som besvarat frågan är medtagna, "vet ej"-svar är borträknade ur procentbasen.

Sambandet mellan å ena sidan attityden till att emot flyktingar i Sverige och å den andra viljan att engagera sig i organisationer som främjar den attityd man själv har är tydligt. Av dem som vill minska flyktinginvandringen (mycket eller ganska bra förslag) i Sverige kan 26 procent tänka sig att gå med i en organisation som vill stoppa invandringen (helt eller delvis riktigt).⁶ I hela befolkningen är andelen som kan tänka sig att gå med i en organisation som vill stoppa invandringen 12 procent.⁷ Av dem som vill öka flyktinginvandringen till Sverige kan 82 procent tänka sig att gå med i en organisation som arbetar mot främlingsfientlighet.⁸ Den andelen skall jämföras med andelen 57 procent i hela befolkningen. Att attityden till flyktingmottagning har ett starkt samband med viljan och beredskapen att engagera sig i arbetet för eller emot invandring är således otvetydigt.

Invandring som hot och problem

I 2011 års SOM-undersökning ställdes för första gången några frågor rörande svenskarnas uppfattning om invandring som hot och problem.⁹ Resultaten tyder på att det finns en mindre andel svenskar som tydligt uppfattar invandring som ett problem och som hotande samtidigt som man inte heller litar på den svenska mediebildens av invandringens konsekvenser. Av de svarande uppger 10 procent att invandringen är ett hot mot svensk kultur och svenska värden, 16 procent anger att de "känner många" som tycker att invandringsproblemen är den viktigaste samhällsfrågan och 23 procent litar inte på att svenska medier ger en sanningsenlig bild av invandringens problem.¹⁰

Tabell 7 Svenska folkets inställning till invandring som hot och problem 2011 (procent)

	Helt riktigt	Delvis riktigt	Delvis felaktigt	Helt felaktigt	Summa procent
Invandringen utgör ett hot mot svensk kultur och svenska värden	10	27	23	39	99
Jag känner många som tycker att problemen med invandring är den viktigaste samhällsfrågan	16	31	21	32	100
Svenska medier berättar inte sanningen om samhällsproblem förknippade med invandring	23	41	21	16	101

Kommentar: Endast personer som besvarat frågan med något av svarsalternativen är medtagna, "vet ej"-svar är borträknade ur procentbasen.

Oavsett att det är en liten grupp som helt och hållet instämmer i att invandring till Sverige är ett problem, och att sanningen om detta problem inte kommer fram, är det en övertygad minoritet. Bland Sverigedemokraternas sympatisörer anser 90 procent att invandringen utgör ett hot mot svensk kultur och svenska värden (helt/delvis riktigt).¹¹

Av dem som säger det vara helt riktigt att invandringen utgör ett hot anser också 91 procent att det är ett mycket eller ganska bra förslag att minska flyktinginvandringen. Om vi tittar på dem som anser det vara helt eller delvis riktigt att invandring utgör ett hot är det 75 procent som anser att flyktinginvandringen skall minska. Dessa andelar skall jämföras med befolkningsgenomsnittet som är 41 procent.

Av dem som instämmer helt i att de känner många som anser invandringen vara den viktigaste samhällsfrågan är det också 79 procent som tycker det är ett mycket eller ganska bra förslag att minska flyktinginvandringen. Om vi tittar på dem som instämmer helt eller delvis i att de känner många som anser invandringen vara det största samhällsproblemet är det 63 procent som anser det vara ett mycket eller ganska bra förslag att minska flyktinginvandringen. Även här skall andelarna jämföras med befolkningsgenomsnittet som i 2011 års undersökning är 41 procent.

Av dem som anser det vara helt riktigt att svenska medier inte berättar sanningen om invandringens problem anser 80 procent att flyktinginvandringen bör minska. Om vi vidgar gruppen till att omfatta dem som också instämmer delvis i att den svenska mediebildningen är falsk så anser 60 procent av dem att flyktinginvandringen bör minska. Och även i detta fall skall andelarna jämföras med befolkningsgenomsnittet som är 41 procent.¹²

Uppfattningen att invandringen utgör ett hot, att invandring är förknippad med stora samhällsproblem och att vi inte får veta sanningen om dessa problem har således ett mycket starkt samband med negativ attityd till flyktinginvandring. Sambandet talar för ett koherent attitydmönster där synen på flyktinginvandring är en god indikator på den mer allmänna uppfattningen om invandringens konsekvenser och betydelse.

I vilka sociala grupper har då uppfattningen om invandring som ett hot och ett problem starkast stöd?

Vi har tidigare sett att attityden till att ta emot flyktingar inte längre har något starkt samband med ålder. Det visar sig emellertid att uppfattningen om invandringen som hot har tydligt samband med ålder. I den äldsta åldersgruppen är det nästan dubbelt så stor andel (51 procent) som instämmer helt eller delvis i att invandringen är ett hot mot svenska värden som i den yngsta gruppen (26 procent). Men det starkaste sambandet finns mellan synen på invandring som hot och utbildningsnivå. Bland de högutbildade instämmer 17 procent helt eller delvis i att invandringen utgör ett hot mot svensk kultur och svenska värden, medan andelen bland dem med enbart grundskola är 62 procent.

Tabell 8 Svenska folkets inställning till invandring som hot och problem 2011 efter ålder, kön och utbildningsnivå (procent)

	Helt eller delvis riktigt
Alla	37
Kvinnor	33
Män	43
16-29 år	26
30-49 år	31
50-64 år	40
65-85 år	51
Grundskola	62
Gymnasium	43
Eftergymnasial (ej högsk)	34
Högskola/universitet	17

Kommentar: Förslaget som svarsalternativen fick ta ställning till löd: "Invandringen utgör ett hot mot svensk kultur och svenska värden" och svarsalternativen Helt riktigt, delvis riktigt, delvis felaktigt, helt felaktigt. Endast personer som besvarat frågan är medtagna, "vet ej"-svar är borträknade ur procentbasen.

Uppfattningen att invandringen är ett hot följer tidigare mönster avseende attityder rörande invandrare och flyktingar i så måtto att utbildningsnivå är mest avgörande för att förklara attityden. Skillnaden mellan hög- och lågutbildade är härvidlag när-

mast dramatisk (45 enheter). Att skillnaderna mellan grupper, avseende såväl ålder som utbildning, ökar vid frågor av värderingskaraktär (hot/möjlighet, religionsfrihet m fl) tyder på att referensramarna skiljer sig åt mer i Sverige än bedömningen av konkreta politiska förslag kanske ger vid handen.¹³

Avslutande diskussion

Sveriges befolkning blir alltmer generös i relation till invandring och allt mer tolerant i relation till invandringens konsekvenser. Analysen av årets SOM-undersökning stärker dock uppfattningen att det i Sverige finns grupper av medborgare för vilka den negativa synen på invandring och flyktingmottagning – samt fokus på invandringens problem – utgör den viktigaste politiska referensramen.¹⁴ För dessa individer är Sverigedemokraterna ett politiskt alternativ som svarar mot deras världsbild. Trots mobiliseringen av invandringsmotståndet är det endast en minoritet i den grupp som helst vill stoppa all flyktinginvandring till Sverige som själva är beredda att engagera sig i en organisation som arbetar för att stoppa invandringen, 21 procent. Bland de Sverigedemokratiska sympatisörerna är dock andelen mycket större, 69 procent. Med Sverigedemokraterna tydligt på den politiska kartan har frågorna om invandring och integration genomgått en partipolitisk polarisering som ökat möjligheten för mobilisering av vissa ideologiska segment i det svenska samhället.¹⁵ Samtidigt som befolkningen i gemen blir allt mer generös i synen på invandring till Sverige.

Noter

- ¹ För första gången sedan 1997 fick respondenterna också ta ställning till förslaget ”Ta emot fler flyktingar i Sverige”. Andelen som svarade att det var ett mycket eller ganska bra förslag var 22 procent. Den andelen var 1997 endast 12 procent och har inte sedan slutet av 1980-talet haft en så hög nivå som 2011 (1988 var den 27 procent).
- ² Under perioden 1993-2010 har andelen respondenter som både vuxit upp i Sverige och har svenskt medborgarskap i genomsnitt varit 89 procent, den har pendlat mellan 91,7 procent (1995) och 87,5 procent (2010). Andelen utländska medborgare har i genomsnitt varit 3,5 procent och pendlat mellan 4,4 procent 1994 och 2,8 procent år 2007. Andelen utländska medborgare i befolkningen år 2011 var nästan 7 procent. I SOM-undersökningarna är respondenter med så kallad utländsk bakgrund underrepresenterade i förhållande till befolkningen som helhet. (Tack till Elias Markstedt.) Befolkningssammansättningen under åren 1993-2011 har förändrats i mer eller mindre hög grad rörande alla de kategorier som används i SOM-undersökningarna, möjligen med undantag för kön. Bland personer som vuxit upp i länder utanför Norden anser 36 procent att det är ett mycket eller ganska bra förslag att ta emot färre flyktingar, att jämföra t ex med

- personer som vuxit upp i någon av de tre storstäderna i Sverige där motsvarande andel är 37 procent.
- ³ Under åren 1993 till 2009 användes fyra svarsalternativ där tre var olika grader av instämmande.
 - ⁴ Genom att instämmanden kan ges genom tre svarsalternativ kan frekvensen instämmande *per svarsalternativ* vara lägre än om respondenten endast kan instämma genom två alternativ. Samma mängd svar kan alltså fördelas på fler alternativ än i den nya utformningen. Genom att jämföra endast det svar som i båda fallen är helt och hållet instämmande minimeras risken för felaktiga slutsatser.
 - ⁵ År 2009 var den andelen 24 procent. Ytterligare stöd för att stödet för invandras religionsfrihet i befolkningen faktiskt har ökat är att i den andra av frågorna som ändrat svarsalternativ (rörande viljan att gå med i anti-rasistiska organisationer) märks ingen påtaglig förändring i det svarsalternativ som är helt instämmande, se tabell 4.
 - ⁶ I den mindre grupp som anser det vara ”mycket bra förslag” att minska flyktinginvandringen säger endast 21 procent de kan tänka sig att gå med i en organisation som vill stoppa invandringen (alternativet ”helt riktigt”). Bland Sverigedemokraternas sympatisörer är dock andelen 69 procent. Bland övriga partiers sympatisörer är andelen inte mätbar (för låga N-tal)
 - ⁷ På grund av avrundning summerar andelen till tolv, jfr tabell 6.
 - ⁸ I SOM-undersökningen 2011 ställdes frågan om att ta emot fler flyktingar i syfte att genomföra en metodkontroll av frågans reliabilitet. Sambandet mellan svarsmönstren i de två frågorna var 0.77, ett starkt samband. Kontrollen stärker uppfattningen att frågans formulering i negativa respektive positiva termer inte på något markant sätt påverkar svarsmönstret.
 - ⁹ Hotbilder är avgörande för konstruktionen av främlingsfientlighet, se t ex Horgby (1996).
 - ¹⁰ Andelen ”vet ej” svar rörande mediernas trovärdighet är dock så hög som 21 procent.
 - ¹¹ Bland socialdemokratiska sympatisörer 37 procent och bland moderata sympatisörer 39 procent. Övriga partier ej mätbart (för låga N-tal).
 - ¹² Bland Sverigedemokraternas sympatisörer anser 97 procent att svenska medier inte berättar sanningen om samhällsproblem förknippade med invandring (helt/delvis riktigt). Bland moderata och socialdemokratiska sympatisörer är motsvarande andel 65 procent.

- ¹³ Jämförande studier av europeiska politiska system ger vid handen att det politiska agerandet hos ett lands moderata vänster (normalt socialdemokratin) påverkar möjligheterna till framgång för högerradikala partier. Om den moderata vänstern intar tydliga positioner på den kulturella dimensionen (kulturella värdefrågor) som är av starkt liberal/universell karaktär gynnas partier av högerradikal, populistisk eller invandringsfientlig karaktär. (Bornschieer 2012). Se även Dahlström och Sundell (kommande).
- ¹⁴ I en jämförande studie av Nederländerna, Danmark och Sverige har Mette Pedersen visat att Frihetspartiet (PVV), Dansk Folkeparti (DF) och Sverigedemokraterna (SD) alla betonar en nationalism som bygger på tolerans, yttrandefrihet och liberal attityd. Det är denna inhemska nationalism som är hotad av islam eftersom islam står för intolerans, repression och våld. Därmed kan den egna intoleransen mot fr a islam förklaras, trots att den intoleransen då skall förenas med en nationell identitet som i grunden bygger på tolerans (Pedersen 2011).
- ¹⁵ Sverigedemokraternas förmåga att utnyttja det manöverutrymme som givits dem har skapat en plattform för mobilisering, de har blivit vad som ibland kallas ”moraliska entreprenörer”. Huruvida detta leder till varaktig framgång är en annan sak. Se vidare Ramalingam (2011).

Referenser

- Bornschieer, Simon (2012) “Why a right-wing populist party emergend in France but not in Germany: cleavages and actors in the formation of a new cultural divide.” *European Political Science Review* vol 4, no 1 s 121-145.
- Dahlström, Carl och Anders Sundell (kommande) ”A losing gamble. How mainstream parties facilitate anti-immigration party success” *Electoral Studies* (accepterad för publicering).
- Demker, Marie (2010) Svenskarna långsiktigt alltmer positiva till invandrare i Sören Holmberg & Lennart Weibull (red) *Nordiskt ljus*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Horgby, Björn (1996) *Dom där. Främlingsfientligheten och arbetarkulturen i Norrköping 1890-1960*. Carlssons, Stockholm.
- Pedersen, Mette (2011) *Not one of us: National identity versus Islam. A comparative discourse analysis of the Danish People’s party, The party of Freedom and the Sweden Democrats*. Master thesis in studies of Culture, Communication and Globalization, Aalborg University, Danmark.
- Ramalingam, Vidhya (2011) *The Sweden Democrats: Anti-immigration Politics under the Stigma of Racism*. Master thesis in Migration Studies, University of Oxford, GB.

